
In memoriam:

ELLEN LAAN

Met intens verdriet en groot respect nemen wij afscheid van prof. dr. Ellen Laan. Zij overleed na een lang ziekbed op zaterdag 22 januari 2022 in het bijzijn van haar dierbaren.

Ellen was belangrijk binnen de seksuologie in Nederland en internationaal. Zij begaf zich met haar werk op het brede terrein van de seksuologie door hoogstaand wetenschappelijk onderzoek te combineren met onderwijs en patiëntenzorg. Slechts enkelen doen haar dit na.

Na aanvankelijk gestart te zijn aan een studie Nederlandse taal en literatuur, studeerde Ellen cum laude af in de psychologie waarna zij een promotietraject onder leiding van prof. dr. Walter Everaerd startte. In 1994 promoveerde zij cum laude op baanbrekend onderzoek naar vrouwelijke seksualiteit. Haar onderzoek met psychofysiologische metingen van vaginale hartslag en doorbloeding sloeg in als een bom. Het onderzoek maakte duidelijk dat fysiologische opwinding en subjectieve opwinding niet samen hoeven te gaan en dat vrouwen onder de juiste omstandigheden (lees: met de juiste seksuele prikkeling) fysiek prima in staat zijn om te reageren met doorbloeding en lubricatie. Naar aanleiding van haar promotieonderzoek reisde zij de wereld af om haar verhaal te doen op congressen en in de media. Vanaf dat moment wijdde zij haar werkend leven (en ook een groot deel van haar privéleven) aan het strijden voor vrouwelijke seksualiteit, voor seksuele gelijkheid tussen de seksen en vooral ook voor seksueel plezier.

Naast deze focus deed zij wetenschappelijk onderzoek naar vele andere onderwerpen, waaronder seksueel functioneren bij kanker en de invloed van hormonen op seksualiteit. Zij was altijd kritisch en schreef ook regelmatig commentaren op onderzoek waaronder onderzoek naar de 'lustpil' voor de vrouw. Op dit punt kwam haar activistische kant naar boven. Met anderen vooraanstaande vrouwelijke seksuologisch onderzoekers streed zij bij de FDA voor gelijkheid van 'seksuele medicatie' voor vrouwen en mannen, maar ook tegen het op de markt brengen van ondeugdelijke medicatie voor vrouwen

zoals de 'lustpil' voor meer zin in seks. Deze activistische kant ontwikkelde zich verder en zij afficheerde zich steeds meer met haar pleidooi voor vrouwelijk seksueel plezier en seksuele gelijkheid tussen de seksen. Zij werd steeds zichtbaarder in de verschillende media en ook op social media. Er zijn online vele interviews te vinden in kranten, tijdschriften en in podcasts. Ook werd er een uitzending van Collegetour aan haar gewijd. Tot op het laatst bleef zij haar boodschap uitdragen.

Zij was niet alleen maatschappelijk betrokken, maar ook sterk betrokken bij haar patiënten die vaak te kampen hadden met complexe problematiek. In alles was duidelijk dat zij een groot hart had voor deze doelgroep die vaak nergens meer terecht kon. Om die reden bleef zij ook de patiëntenzorg zo lang mogelijk uitvoeren.

Haar missie was hiermee niet klaar. De derde poot, onderwijs, was ook erg belangrijk voor haar. Zij vond het zeer belangrijk dat professionals op allerlei niveaus kennis namen van de seksuologie en dat hun attitude ten opzichte van seksualiteit breder werd. Van studenten tot reeds lang praktiserende professionals hebben veel van haar geleerd. Ook 'onderwees' zij het grote publiek met waarschijnlijk als hoogtepunt haar optreden op Lowlands waar zij haar bijnaam 'The Godmother' van de Nederlandse seksuologie kreeg. Ook in het boek 'Seks!' dat zij samen met Rik van Lunsen schreef 'onderwees' zij het grote publiek over seksualiteit. Een nieuw boek van beider hand zal nog volgen.

Al haar genoemde kennis, inspanningen en activisme kwamen uiteindelijk samen in de door haar in 2018 opgerichte stichting Seksueel Welzijn Nederland. Met de stichting beoogt ze evidence based kennis te verspreiden onder professionals en het publiek.

Tot slot mag niet onbesproken gelaten worden dat Ellen ook op bestuurlijk niveau actief was voor zowel de NVVS als de IASR en dat zij meeschreef aan verschillende richtlijnen, zorgstandaarden en de DSM5. Verder is zij erelid van de NVVS en heeft zij een eredoctoraat aan de KU Leuven. Tevens ontving Ellen gedurende haar carrière verschillende prijzen en erkenningen, in Nederland en internationaal, met als meest recente een onderscheiding als Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de ESSM Lifetime Achievement Award. Er is te veel om op te noemen.

Laten we tot slot vooral niet vergeten dat Ellen naast dit alles een warm en betrokken mens was. Zij werkte hard en veel, maar had ook nog steeds veel oog en aandacht voor haar gezin en belangrijke andere naasten. Deze betrokkenheid toonde zij ook naar haar collegae en promovendi. Tot op het laatst bleef ze geïnteresseerd in hun wel en wee en probeerde zij hen te ondersteunen en aanmoedigen. Bewonderenswaardig.

Ellen was een inspiratiebron en voorbeeld voor velen van ons. Wij zullen haar ongelooflijk missen.

Hester Pastoor, voorzitter NVVS

Marieke Dewitte, hoofdredacteur Tijdschrift voor Seksuologie